

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Thesavrvs Sacrorvm Ritvvm, Sev Commentaria In Rvbricas Missalis Et Breviarii Romani

In quibus origo cuiusque Ritus, Causæ historicæ, vel mysticæ, ex maiorum ingenio, Theoria, Praxis, Obligatio, & exquisitus Vsus, additis opportunè Decretis omnibus S. Rituum Congregationis, quàm breuissimè explicantur

Gavanti, Bartolommeo

Antverpiæ, 1646

De Dominicis à Septuagesima vsque ad Feriam IV. Cinerum. V.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40214

phonario Gregoriano: & ratio est, quia sæpius transferuntur post Pentecosten, quo loco mutuo sumunt Introitum, & accessoria, scilicet Graduale, Offertorium, & Communionem, à Dominica 23. post Pentecosten, vt cum ea eiusdem ferè rationis tunc esse videantur. quia ergo sunt Dominicæ vagæ, non habent ided certum

Introitum, nec proprium Officium, exceptis Orationibus, Epistolis, & Euangelijs. Orationes autem Dominicæ tertiæ & quartæ sunt Ambrosianæ, ex *Pamelio*.

5 Dominica sexta post Epiphaniam desiderata fuit vsque ad Pium V. sed Oratio tamen habetur in *Sacramentario Gregoriano*.

De Dominicis à Septuagesima vsque ad Feriam IV. Cinerum. V.

1 **Q**uadragesimæ ritus antiquior est quam præcedentium Dominicarum: nam ab Apostolis tradita est, ex *Ignatio Epist.* 8. & à S. Petro Romæ instituta fuit, ex *Radulpho Props.* 16. & ided à Quadragesima ordinatur in hoc titulo, à qua reliquæ Dominicæ pendent.

2 Quinquagesima tribuitur Telephoro ab eodem *Radul.* *ibid.* *Dist.* 4. *cap.* *Statuimus.* cui etiam Quadragesimam tribuit *Ruper.* *lib.* 4. *cap.* 9. fortè ille Decreto firmavit, vt ait *Baronius* anno 136. & 154. Sexagesima & Septuagesima erant in vsu tempore *Gelasij I.* ex *Azor.* *lib.* 10. *cap.* 16.

3 Quadragesima semper contigua Paschati fuit, non Epiphaniæ, quo die baptizatus Christus recessit in desertum, ad ieiuniū quadraginta dierum: vnde *Tertull.* *adu. Psychicos* *cap.* 13. nominat ieiunium Paschatis, quod nos Quadragesimale, vt notat *Baron.* anno 57. *num.* 194. Trés autem causas affert *Honor.* in *Gemma* *lib.* 3. *cap.* 45. vt proxima passione Christi compatiamur eidem; vt item verno tempore libido facilius concitata reprimatur; & vt, sicuti Hebræi statim ac post quadraginta annos in terram promissionis intrauerunt, & de captiuitate Babylo-

nis reuersi sunt, celebrauerunt Pascha; ita & nos, peracto labore Quadragesimali, cum Christo Pascha celebremus. Addit quartam *Durand.* *lib.* 6. *cap.* 28. vt cum lactucis agrestibus ieiunij Quadragesimalis comedamus Agnum Paschalem, id est Eucharistiam in Paschate. Quinta fuit *S. Isidori* *lib.* 2. *cap.* 36. ad significandum, vitam nostram laboriosam egere Christi passione pro tolerantia exemplo, & ope; ided coniunctim vtrumque celebrandum est.

4 A numero dierum, vel à numero hebdomadarum sumitur apud Auctores sacrorum Rituum ratio harum Dominicarum. A numero dierum *Ordo Roman.* Septuagesimam definit, quasi cursum septuaginta dierum vsque ad Sabbatum in Albis, cuius Missa incipit, *Eduxit Dominus populum;* vt recolamus, inquit *Alcuin.* septuaginta annos captiuitatis Babylonice, & nostræ, quæ in septennio huius vitæ transigitur, & finitur in Sabbato, id est requie. vnde infra Octauam Paschæ vnum *Alleluia* cum Graduali vsque ad prædictum Sabbatum (Graduale namque diximus lamentum significare) adhuc cantatur ante Euangelium, *Gemma* *lib.* 3. *cap.* 38.

G g

5 Sex-

5 Sexagesima continet dies sexaginta vsque ad Feriam quartā Paschæ; cuius Missa incipit, *Venite Benedicti*, *Ordo Romanus*; vt per sex quasi dies, quibus Deus operatus est in creatione mundi, & nos operemur bonum, ait *Alcuin* iuxta decem præcepta Legis, vsquequò nobis dicatur, *Venite benedicti*. & præsertim nos monet *Honor. in Gemm. cap. 59.* vt operemur sex opera misericordiæ, de quibus *Matth. 25.* simul cum Decalogo. sex enim decies componunt sexaginta.

6 Quinquagesima constat diebus quinquaginta, vsque ad diem Paschæ, *Ordo Rom.* vt per quinque sensus, Decalogo obseruato, Iubileum remissionis consequamur in Paschate. Quinquagenarius enim numerus Iubilei est. Hæc *Alcuinus*.

7 Quadragesima currit vsque ad Cœnam Domini & Pascha mysticum per quadraginta dies, *Ordo Roman.* vt virtus Decalogi per quatuor Euangelia impleatur, *Alcuin*.

8 Alij, & meliùs, à numero dierum ieiunij sumunt harum Dominicarum rationem: nam Quadragesima habet quadraginta duos dies abstinentiæ à carnibus, &c. vsque ad Pascha, quasi per quadraginta duas generationes veniamus ad Christum cum *Matthæo cap. 1.* vt ait *Hieron. citatus à Durando lib. 6. cap. 32.* Quòd si velis numerare tantum veri & proprii ieiunij dies, demptis Dominicis, erunt triginta sex, hoc est, decima anni pars, constat enim annus diebus 365. *Alcuin*. Eisdem autem triginta sex dies ante Pascha vt ieiunarent alij, demptis non modo Dominicis ob Resurrectionem Domini, sed etiam Ferijs quintis (quæ Decreto Melchiadis *Epist. ad Episc. Hisp. cap. 3.* & habetur de Con-

secrat. Dist. 3. Ieiunium. ob Cœnam Domini & Ascensionem Feria quinta celebratas, exceptæ fuerant à ieiunio) indixerunt ieiunij caput à Quinquagesima, eosdem etiam vt ieiunarent alij, demptis præterea Sabbatis, ex *Constantinop. VI. can. 55.* in signum futuræ nostræ quietis, anticipauerunt ieiunium à Sexagesima.

9 Additi ergo sunt post S. Gregorium quatuor dies ieiunij, vt ait *Baron. anno 57.* à Feria quarta Cinerum ad Dominicam, nimirum tempore Caroli Magni, & Stephani Papæ, quo editus dicitur *Ordo Romanus* plenior quàm antea; quod opinatur *Carolus Nouariensis Episc. in Comment. suis Canon.* vt non modò decima anni solueretur Deo, sed vt ieiunium quadraginta dierum Christi integrè imitaremur. quod secuti alij, qui in Cœna Domini & Sabbato sancto non ieiunabant, à Quinquagesima cœpere ieiunium. Alij idem obseruare volentes (demptis, vt diximus, Dominicis & Ferijs 5.) à Sexagesima ieiunio initium dederunt. Alij denique (sublatis à ieiunio etiam Sabbatis, vt supra) à Septuagesima ieiunium sunt exorti. Hæc ferè omnia ex *Epistola Caroli Magni ad Alcuinum*; nimirum vt quadragenarius ieiunij numerus, à Christo, Moyse & Elia comprobatus, consummationem nostram aptè significet; quæ consistit tum in denarij perfectione nobis promissi, tum in laboribus huius mundi à quatuor ventis delineati, & in corporis nostri, ex quatuor elementis compositi, per anni quatuor varia tempora exercitatione, *S. Isidor. lib. 2. cap. 36.*

10 *Gratianus de Consec. Distinc. 5.* Quadragesima, facit auctorem S. Gregorium additionis quatuor dierum à Feria

ria

ria quarta Cinerum vsque ad Dominicam: qui conciliari fortasse posset cum *Baronio* negante supra; quod nimirum *S. Gregorius* nondum addiderat quatuor hos dies, quando *Homil* am habuit ad populum, ex qua *Baronius* negat ab eodem additos eos fuisse: deinde verò, antequam obierit, eos addidit ille, vt essent quadraginta ieiunij dies. quod affirmat *Gratianus*, & indicant *Microlog.* c. 49. & *Pamelius*, qui volunt, Officia quatuor dierum additorum esse Gregoriana; & verè habentur in *Antiphonario & Sacramentario sancti Gregorij*; nisi & hæc à posterioribus addita fuisse dicamus.

11 Sed iam Quadragesima nostra constat diebus quadraginta sex; quid ergo habet mysterij? *Honor.* in *Gemma lib. 3. c. 41.* docet, quadraginta sex annis ædificatum fuisse templum, *Ioan. 2.* id est corpus Christi, *ibidem*; & hoc modo explicat: nam duodecimo annorum erat beata Virgo quando Christum peperit; vixit autem Christus annis 34 & mortuus resurrexit. Ergo corpus Christi, cuius Mater fundamentum fuit, ædificatum fuit quadraginta sex annis, dirutum fuit in morte, & reædificatum in resurrectione: nos quoque, ait ille, ædificemus nosmetipsos templum Domino quadraginta sex diebus ieiunij quadragesimalis. *Ibidem* docet, nomen *Adam* constare litteris Græcis, quæ faciunt numerum, more Græcorum, quadraginta sex; quod *Augustini est Tract. in Ioan. lib. 10.* reformemus itaque his diebus quadraginta sex veterem hominem in bonis. Hæc ille argutè.

12 Maximè verò omnium mihi placet *Ruper. Abbas lib. 4. c. 2.* qui has Dominicas ordinat ratione hebdomadarum vsque ad quartam Dominicam

Quadragesimæ, quæ dicitur *Letare*, & est Paradisi propria quædam imago. Septuagesima, inquit ille, dicenda est, quia per septem hebdomadas ad illam *Letare* peruenitur; Sexagesima, quia per sex; Quinquagesima, quia per quinque; Quadragesima, quia per quatuor: hoc est, per septem ætates mundi ad cælestem gloriam, per sex ætates ad gratiã Redemptionis nostræ. Fusiùs ille, Dominica verò *Letare* est lætitiæ: vnde eo die conuiuium legitur à Christo celebratum, *Ioan. 6.* quod est imago Paradisi; semel & iterum dicitur, *Letatus sum in his*, &c. ad Missam adhibentur *Dalmaticæ*, quæ sunt lætitiæ, *1. part. tit. 19. num. 6. pag. 68.* & præterea (quod tamen ad commune Missam non spectat) in argumentum lætitiæ, Papa eo die deferit in manibus auream Rosam: de qua lege *Duran. lib. 6. cap. 52.*

13 Omittuntur à Septuagesima Cantica lætitiæ, *Gloria in Excelsis*, & *Alleluia*. dicitur *Tractus*, id est luctus, vt docuimus in *Rubric. general. 1. part. locis suis*, causa mœstitiæ, ex *Ordine Rom.* Officia verò trium harum Dominicarum habentur in *Antiphonario & Sacramentario Gregoriano*. Quod si Septuagesima venerit ante Purificationem, secunda & tertia Oratio non mutantur, ita vt secunda sit de beata Virgine, cuius partus adhuc celebratur. Idemque fiat in Sexagesima & Quinquagesima.

14. In Ferijs autem omittitur *Tractus*, quia luctus solemnus est in concursu populi tantum faciendus, vt mox dicemus.

15 In Collecta Sexagesimæ occurrunt duo, præter Regulas ordinatas. Alterum est, quod dicitur Collecta de *S. Paulo* sine Collecta de *S. Petro*;

qui in Festis eorum & commemoratione per annum numquam diuiduntur, vt patet. Alterum est, quod licet in prima Collecta fiat mentio de S. Paulo, tamen in Oratione *A cunctis* adhuc fit de eodem commemoratio, contra illud quod habetur supra pag. 28. de Missa Votiuua Apostolorum, quæ excludit Orationem *A cunctis*. Sed nota nouum titulum Stationis, quæ, vt in Missali dicitur in Sexagesima, est ad S. Paulum; & item nota, quod nominat Ecclesia S. Paulum occultiori nomine *Doctōris Gentium*. Titulus autem Stationis non est Festum, neque commemoratio, neque quid votiuum: at Regula illa, *De eodem bis non fit in eodem Officio*, valet in Festis, commemorationibus, & votiuis, non in titulo Stationis, & occulto præsertim nomine,

vel tacito, verbi gratia Apostoli cognomine in nostro casu; quæ sicuti in Officio non excludunt commemorationem communem, ita neque in Missa Orationem *A cunctis*, quæ, vt alias diximus, correspondet suffragijs communibus Officij diuini. Simile quid habemus in Feria quinta Dominicæ tertiæ Quadragesimæ, in cuius Collecta nominantur quidem sancti Cosmas & Damianus (tacito fortasse hac de causa cognomine *Martyrum*, quia de isdem ibi fit mentio titulo tantum Stationis) sed inde neque in Officio, neque in N. Orationis *A cunctis*, in propria eorum Ecclesia, omitti idem debet consuetata commemoratio eorundem tamquam Martyrum inter suffragia communia, & tamquam Titularium Ecclesiæ propriæ.

De Feria quarta Cinerum vsque ad Dominicam de Passione. VI.

Feria quarta Cinerum, seu dies Cinerum, vt *Maximus Taurin.* ait in *Howil.* non est caput Quadragesimæ, & idem adhuc Vesperæ non cantantur manè; sed initium penitentia est, vnde & Cineres capiti imponuntur benedicti, ex *Ordine Roman.* vt recordemur originis & finis nostri, ex *Ruper. lib. 4. cap. 10.* Porro in hac ipsa Feria quarta cœpit

Christus ieiunare, qui Feria tertia baptizatus est, vt rectè probat *Durand. lib. 6. cap. 28.* & die 16. Februarij Feria secunda ieiunium perfecit, vt docet *Torniellus noster Tomo secundo Annal. sacrorum, anno 4081. num. 7.* cum sine dubio illud inceperit die septima Ianuarij post Baptismum, qui accidit die sexta Ianuarij.

Rubricæ Cinerum sunt.

2 *Ante Missam benedicuntur Cineres^a facti de ramis oliuarum, siue aliarum arborum, precedenti anno benedictis, hoc modo.^b Finita Nona, Sacerdos indutus pluuiali violaceo, vel^c sine casula, cum ministris^d similiter indutis, procedit ab benedicendum Cineres in vase aliquo^e super Altari posito. Et primò cantatur à Choro Antiphona, Exaudi, &c.*

a Facti